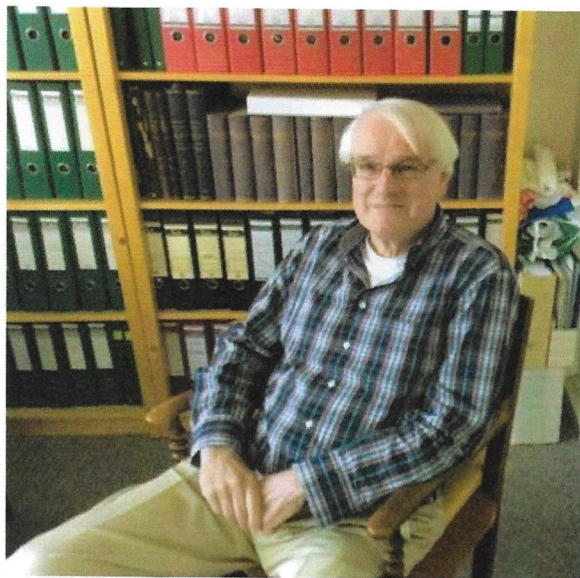

Gerrit Matthijssen doet onderzoek op de Balkan

Normaal gesproken is het ritje van Roden naar Eelde een kwestie van 15 minuten maar op de zonnige voorjaarsdag dat ik Gerrit Matthijssen opzoek, blij ik er door wegomleggingen bijna een half uur voor nodig te hebben. Dus net even te laat! Ik word niettemin gastvrij ontvangen door Gerrit die me meetroont naar zijn studeer-kamer/hobbykamer die rijkelijk voorzien is van filatelistische literatuur. We gaan maar bij het begin van start. Geboren in Enschede en al vroeg begonnen met (nog wat ongestructureerd) postzegels verzamelen. Die interesse in verzamelen neemt af tijdens zijn studietijd in Groningen waar hij zijn doctoraal economie haalt. Ook kort daarna, als hij gekozen heeft voor het docentschap economie en lesgeeft aan de Aletta Jacobs Scholengemeenschap in Hoogezand komen de postzegels op de tweede of derde plaats.

Gerrit Matthijssen voor een klein deel van zijn verzameling

Maar om zijn eigen woorden te gebruiken: "Toen viel ik in handen van Kroeske en Tolhuizen." Dat werd het begin van een opvallende carrière in de filatelie. Hij werd lid van de PV Groningen, onder voorzitter Lagaay een levendige vereniging met veel veilingen, excursies, een goed rondzendverkeer enz. Op vakanties in Oostenrijk vielen hem de mooie zegels van dat land op met veel aandacht voor de cultuurhistorie van Oostenrijk en van andere Duitssprekende landen. Bij die andere landen zat ook een kleintje dat direct zijn aandacht trok: Bosnië. Een land met een merkwaardige geschiedenis te midden van andere Balkan-staten in een gebied waar het altijd onrustig was. Grote steun voor Gerrit Matthijssen was daarbij het postzegel-handboek van Ferchenbauer voor Oostenrijk 1850 – 1918 met daarin ook Bosnië. Een vroege versie kwam uit in 1981 en een vernieuwde volledige versie met ook alle stempels in 1990. In 2000 werden naast de postzegels ook de postwaardestukken en postformulieren opgenomen en in 2008 verscheen de laatste editie in 4 dikke delen met de vrijwel complete postgeschiedenis van deze landen. Daarnaast haalde hij veel informatie uit de veilingcatalogi van Öphila in Wenen.

Wie eenmaal zijn interessegebied gevonden heeft, gaat natuurlijk verder. Gerrit werd lid van de Interessengemeinschaft Bosnien und Herzegowina. De 30 leden van deze club spitten allerlei deelgebieden van het postverkeer in Bosnië uit en publiceerden daarover in hun mededelingenblad. Helaas bestaat deze club niet meer. De keuze die Gerrit Matthijssen in eerste instantie maakte waren de stempels van Bosnië en de Fahrpost, post die buiten het reguliere briefverkeer werd verzonden, zoals de verzending van pakketten. Tijdens één van zijn bezoeken aan de Balkan maakte hij kennis met een Duitse kernfysicus die ook Bosnië aan het uitzoeken was. Samen stelden ze een boekje samen over de posttarieven van dat land. Daarvoor moest veel onderzoek gedaan worden in bijv. de (voormalige) bibliotheek van de Oostenrijkse Post en het Kriegsarchiv in Wenen waar zij vele postverordeningen terug vonden.

Bij het onderzoek naar de stempels kwam steeds vaker de Eerste Wereldoorlog in beeld. Het was Gerrit onduidelijk welke Oostenrijks-Hongaarse veldpostkantoren in Bosnië functioneerden. Om daarover meer te weten te komen, werd hij lid van de Arbeitsgemeinschaft (Arge) Feldpost Österreich-Ungarn. Door de troepenbewegingen aan het Balkan-front tijdens WO I te volgen, kon hij ook de posities van de veldpostkantoren min of meer nauwkeurig vaststellen. Een fascinerende ontdekking die helemaal boeiend wordt door de excursies die deze club ieder jaar naar deze gebieden organiseert. Dit jaar zit Gerrit Matthijssen tijdens Groningen 100 in Krakau en Lemberg waar de geschiedenis van de veldpostkantoren en daarmee van het front in WO I letterlijk voor het oprapen ligt. In het mededelingenblad van de Arge Feldpost Österreich-Ungarn publiceerde hij zijn documentatie over de veldpoststempels die in augustus 1914, de eerste maand van de oorlog, werden gebruikt. Het materiaal daarvan is met ± 300 kaarten erg schaars, wat te verklaren is uit het feit dat er nogal wat startproblemen waren bij het op gang brengen van de veldpost.

Veldpostbrieven zijn vooral daarom zo interessant omdat het gaat om levenstekenen van en naar het front. Ik was verbaasd dat soldaten vaak iedere dag een kaart stuurden naar het thuisfront. Nu is het volstrekt begrijpelijk: het was de enige mogelijkheid om (gratis want de verzending was portvrij) het thuisfront te laten weten dat men nog leefde. Gezien het enorme aantal slachtoffers geen overbodige luxe! Dat geeft ook aan waarom een veldpostkantoor letterlijk van levensbelang is voor de strijders aan het front. Wisselend met de seizoenen komt er ook een enorme stroom pakketten op gang: in de winter warme kleding en schoeisel, in de zomer juist kleding geschikt voor de hitte. En verder natuurlijk voedsel! Veldpostkantoren hebben in plaats van een naam een nummer (vergelijkbaar met onze postcode) dat er voor zorgt dat de precieze locatie voor de vijand niet viel vast te stellen. Toch slippen er soms kaarten door heen zonder veldpoststempel of zelfs gesloten brieven met datum en plaatsnaam in de tekst, wat om begrijpelijke redenen streng verboden was. Omdat de taal en de plaatsnamen vaak Duits zijn, zijn de kaarten met enige

moeite nog steeds goed leesbaar en begrijpelijk. In het KuK (Kaiserliches und Königlich-es) Kriegsarchiv (Oorlogsarchief) in Wenen liggen nog de voorschriften voor het gebruik van de veldpost.

Een ander opvallend feit is het gebruik van aantekenstrookjes die in Oostenrijk officieel al voor 1890 zijn ingevoerd maar waarvan in Bosnië vóór 1900 niets is terug te vinden. In Bosnië verschijnen ze pas in 1903. Alleen door alle postverordeningen door te spitten kun je bestaande opvattingen corrigeren en nieuwe gegevens toevoegen. Zo is Gerrit Matthijssen dagen bezig geweest met het reconstrueren van zg. Drucksortenverzeichnisse van Bosnië. De officieel uitgegeven lijsten zijn (nog) niet teruggevonden. Drucksorten zijn meestal te herkennen aan de nummers die vaak links onderaan op postale formulieren terug zijn te vinden.

Zijn materiaal krijgt Gerrit Matthijssen eigenlijk alleen via veilingen of via de bijeenkomsten van de Arge Feldpost. Zijn doelen zijn nog steeds de posthistorie met het militaire aspect daarvan en het opzetten van een traditionele verzameling Bosnië-Herzegovina van de zegels met het motief dubbele adelaar in steen- en in boekdruk. Steendruk houdt in dat iedere zegel verschillend kan zijn. Er zijn al pogingen gedaan om deze zegels te platen maar die zijn niet afgemaakt. Daar ligt wel een uitdaging om ermee aan de gang te gaan. Verder wil hij nog een Ganzsachensammlung opzetten (een verzameling van postwaardestukken) van Bosnië.

Op Groningen 100 exposeert hij de treinstempels van dit gebied. Hij laat zien dat de post die in de brievenbus van de treinpostwagons werd gegooid door de conducteur in de trein met de hand ontwaard werd door er de plaats, de datum en een handtekening op te zetten in plaats van de brieven te laten stempelen op een postkantoor. Pas vanaf 1893 verschijnen de eerste treinstempels.

Het zal duidelijk zijn dat Gerrit Matthijssen een absolute autoriteit op dit gebied is. Maar ook op andere gebieden van de filatelie verricht hij veel werk. Als lid van de Ned. Academie voor Filatelie coördineerde hij kortgeleden een inzending van 52 kaders met topstukken over de geschiedenis van de Nederlandse filatelie voor een tentoonstelling in Londen. Heel

bijzonder is het dat deze inzending ook op onze tentoonstelling Groningen 100 te zien is. Daarnaast verzorgt hij regelmatig lezingen zoals bij onze vereniging over de Tjechische arts dr Pollak die na de Tweede Wereldoorlog in Groningen terecht kwam of over de veldpost in augustus 1914 aan het front in Oost-Europa.

Onder de indruk en duizelig van zoveel kennis en informatie nam ik op de terugweg toch weer de oude vertrouwde route die spaak liep bij het Eelderdiep zodat ook de terugweg weer langer duurde dan ik gepland had. Maar het was een fascinerend verhaal waarvoor ik Gerrit Matthijssen hartelijk wil dank zeggen.